

**ROSSIYADA SAN’ATSHUNOSLARGA E’TIBOR
(KASB MAJBURIYATLARI)**

Xayrullo Atavullayev

O‘zbekiston davlat xoreografiya akademiyasi

“Ma’naviyat va ma’rifat” bo‘lim boshlig‘i

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Rossiyada san’atshunoslarga qaratilgan e’tibor va imkoniyatlar haqida ma’lumotlar, kasb vazifalari hamda majburiyatlari batafsil bayon etiladi.*

Kalit so‘zlar: *San’atshunos, muzey, ta’lim, maqola, badiiy asar, galereya, tarix, tahlil, ilm.*

San’at nazariyasini yaratishga urinishlar qadimgi davrlarda boshlangan va keyingi asrlarda davom etgan. Ammo zamonaviy ilmiy fan sifatida san’atshunoslik XIX va XX asrlar bo’sag’asidagina shakllandi. San’atshunoslik kasbining o’zi hamon turli o’zgarishlarni boshidan kechirmoqda. Va bu tez rivojlanayotgan texnologiya olamida ajablanarli emas, bu yerda san’atning yangi, sintetik shakllari doimiy ravishda paydo bo’ladi, standartlar va uni aniqlashga yondashuvlar o’zgarib turadi, shuning uchun bu kasb hozirda katta talabga ega.

San’atshunos - musiqashunoslik, adabiyotshunoslik, teatrshunoslik, kinoshunoslik, tasviriy san’at (rangtasvir, haykaltaroshlik, me’morchilik, fotografiya va boshqalar) kabi sohalarda ishlay oladigan san’at sohasidagi mutaxassis. Odatda san’atshunoslar nafaqat san’atning ma’lum bir turiga, balki ma’lum bir tarixiy davrga ham ixtisoslashgan. San’atshunos har qanday san’at turini o’rganuvchi mutaxassisdir.

San’atshunos kim va qanday vazifalarni bajaradi? Ma’ruza mavzularini ishlab chiqadi, ma’ruzalarni tayyorlashda tadqiqot ishlarini olib boradi;

Asl ma’ruza matnlarini yaratadi;

Hamkor ijrochilar tarkibini tanlaydi, ma’ruza dasturi bo’yicha direktor vazifasini bajaradi;

Ma’ruzalarni tayyorlash va nashr etishda butun guruhning ishini boshqaradi;

O‘z ma’ruzalari uchun ijrochi sifatida ishlaydi;

Badiiy asarlar ijrosiga izoh va sharhlar;

Rejalar, ishning yangi yo’nalishlari va ijodiy faoliyatning boshqa masalalarini muhokama qilishda ishtirok etadi;

Ixtisoslashtirilgan zallarda, maktablarda, o’quv yurtlarida, madaniyat uylarida, tashkilot va muassasalarda hamda sayohatlarda ma’ruzalar o’qiydi;

Notiqlik, nutq madaniyati, improvizatsiya san’atining asosiy usullarini, aktyorlik texnikasi elementlarini va turli ijro ifodali vositalarini: diksiya, ovoz, nafas olish, sahna harakati;

Sahna formasini yuqori darajada saqlaydi;

O‘z mahoratini oshiradi, ma’ruzalar repertuarini kengaytiradi;

Ijodiy uyushmalar bilan aloqani davom ettiradi;

San’at yutuqlarini u bilan ishlashning yangi shakllaridan foydalangan holda aholi o‘rtasida targ‘ib qilish ishlarini olib boradi¹⁷.

Bu kasbga talab katta bo‘lmagan davrlar allaqachon o‘tib ketgan. Rossiyada va butun dunyoda san’at bozori, galereya va muzeylarning rivojlanishiga nazar tashlar ekanmiz, ularning tabiatini qanchalik o‘zgartirganini ko‘rish mumkin.

Muzeylar. Bugungi kunda muzeylar ko‘pchilik zamonaviy odamlarning bo‘sh vaqtlarining muhim qismi bo‘lgan qiziqarli interaktiv san’at maskanlari hisoblanadi. Ma’rifiy ma’ruzalar, ekskursiyalar va kurslar mashhurlik kasb etmoqda. Bu yerda san’atshunos san’at menejeri, ekskursiya gid yoki san’atshunos sifatida ishlashi mumkin.

Rossiyada Ilmiy-tadqiqot institutida siz san’at ob’ektlarini o‘rganishdan tashqari, ularni himoya qilish bilan ham shug‘ullanishingiz mumkin. So‘nggi paytlarda san’atshunoslarning keskin yetishmasligi mavjud bo‘lib, ularsiz restavratsiya masalalarini malakali hal qilish mumkin emas.

Galereyalar, auksionlar. Bugungi kunda antiqa galereyalar bilan bog‘liq hamma narsa talabga aylanmoqda. San’at asarlarini yig‘uvchilar soni ortib bormoqda, shuning uchun ekspert baholovchilar va san’at dilerlariga ehtiyoj sezilmoqda¹⁸.

San’at tadqiqoti va tahlili: San’atshunos san’at asarlarini o‘rganadi va ularning tarixiy va madaniy ahamiyatini tushunish, uslubi, texnikasi, kompozitsiyasi va estetik jihatlarini tahlil qilish uchun tadqiqot olib boradi.

Tarixiy kontekst: San’atshunoslar tarixiy davrlarni, madaniy harakatlarni, ijtimoiy va siyosiy voqealarning san’at rivojiga ta’sirini o‘rganadilar. Ular san’at va jamiyat o‘rtasidagi aloqalarni o‘rganadilar, uslublar va badiiy harakatlar evolyutsiyasi bilan tanishadi.

Tanqidiy tahlil: San’atshunoslar san’atni tanqidiy tahlil qilish usullari va vositalarini ishlab chiqadilar. Ular badiiy asarlarni tahlil qiladilar, ularning sifatini baholaydilar, ramziylikni talqin qiladilar, rassom va kontekstning asarga ta’sirini o‘rganadilar.

San’atni saqlash va targ‘ib etish: San’atshunoslar qurilgan merosni saqlash, muzeylar va galereyalarda ishlash, san’at asarlarini kataloglash va tasniflash, ko‘rgazmalar tashkil etish va o‘quv dasturlarini ishlab chiqishda ishtirok etadilar.

Ta’lim: Ko‘plab san’atshunoslar universitet va kollejlarda o‘qituvchi bo‘lib ishlaydilar, ular o‘z bilimlarini talabalarga o‘tkazadilar, ma’ruzalar, seminarlar va amaliy mashg‘ulotlar olib boradilar.

San’atshunoslik yo‘nalishi bo‘yicha ta’lim oluvchi talablar soni bo‘yicha statistic tahlillarga ko‘ra: talab – 35%, to‘lov-30%, raqobat-42%, kirish to‘sig‘i-45%, istiqbollar-33% qamrab olgan¹⁹.

¹⁷ П.Минакова, «Искусственный интеллект» статья.

¹⁸ Из сайта «Центр тестирования и развития гуманитарные технологии»

¹⁹ Из сайта «Центр тестирования и развития гуманитарные технологии»

Bilim va shaxsiy fazilatlar San’atshunos umrbod ta’lim olishni o’z ichiga olgan kasb. Asosiy nazariy bilimlar universitet tomonidan beriladi. Ammo ish jarayonida o’z darajangizni oshirishingiz kerak bo’ladi. Agar siz jamoatchilik orasida tanilmoqchi bo’lsangiz hech bo’lmaganda bitta chet tilini mukammal bilishingiz lozimdir. Bundan tashqari, mutaxassis yaxshi xotira va keng dunyoqarashga ega bo’lmog’ shart. U rivojlangan go’zallik tuyg’usiga ega bo’lishi kerak, shuningdek, muallif ifodalagan fikrni aniq belgilab, badiiy asarni tahlil qila olishi vazifasidir. Chet eldagi san’at asarlarini o’rganish uchun san’atshunos xizmat safarlariga boradi. Shunga ko’ra, san’atshunos bunday sayohatlarga tayyor bo’lishi va yuqorida aytib o’tilgandek, chet tilini bilishi kerak.

San’atni tarixdan ajratib o’rganish haqiqatga to’g’ri kelmaydi. Bo’lajak san’atshunos jahon tarixi va qadimgi davrlardan hozirgi kungacha tarix bo’yicha bilimga ega bo’lishi muhimdir. Albatta, san’at tarixi va madaniyatshunoslikka bevosita aloqador fanlar ham bo’ladi. Talaba san’atshunoslik tarixi, san’at metodologiyasi va tarixi, tasviriy san’at texnikasi, shuningdek, rangtasvir yodgorliklarini restavratsiya qilish bilan batafsil tanishishi kerak. Sanoat amaliyoti saqlash va arxivda ishlashni, axborot massivlarini tahlil qilish va tizimlashtirishni o’rgatish, katalog va hujjatlar bilan ishlashni o’z ichiga oladi.

Xulosa qilib aytganda, Rossiya Federatsiyasi ya’ni ushbu mamlakatda san’atshunoslar uchun imkoniyat va ta’lim sistemasi puxta tuzilgan bo’lib san’atshunoslarga oddiy shaxs sifatida emas hurmat va ehtirom ila olim va olimalarga qaraganday katta e’tibor qaratishadi. 5mildan boshlab 100 mlngacha ish haqi olish imkoniyatiga ega. San’atshunoslik ta’lim yo’nalishi mutaxassisligi bo’yicha ta’lim olmoqchi bo’lsa 10dan ortiq Oliy ta’lim muassasalari mavjud. Ilm yuksak qadrlansa o’sha muhitda, jamoada, mamlakatda rivojlanish bosqichi ham yuksak bo’lur. Chunki ilm bu har sohaning negizidir!

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. П.Минанкова «Искусственный интеллект» статья.
2. Центр тестирования и развития гуманитарные технологии. (сайт)